

БЕЛАРУСКІ УНІВЕРСІТЭТ

Газета Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, 11 сакавіка 1999 года, чацвер, № 4 (1796)

АФІЦЫЙНА

УКАЗ ПРЕЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 117

АБ НЕКАТОРЫХ МЕРАХ ПА ЎДАСКАНАЛЕННЮ АРГАНІЗАЦЫІ І ДЗЕЙНАСЦІ БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА

У мэтах стварэння спрыяльных умоў для найбольш эфектыўнага выканання Беларускай дзяржаўнай універсітэтам пастаўленых перад ім задач па падрыхтоўцы высокакваліфікаваных кадраў, развіццю навукі і культуры, а таксама павышэнню яго ролі ў нацыянальнай сістэме адукацыі як вядучай вышэйшай навучальнай установы пастанаўляю:

1. Унесці ва Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 29 жніўня 1996 г. № 342 «Аб Беларускай дзяржаўнай універсітэце» (Збор указаў Прэзідэнта і пастановаў Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь, 1996 г., № 25, арт. 640; Збор дэкрэтаў, указаў Прэзідэнта і пастановаў Урада Рэспублікі Беларусь, 1997 г.; № 20, арт. 693) наступныя змяненні і дапаўненні:

1.1. частку першую пункта 2 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Устанавіць, што рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта назначаецца на пасаду і вызваляецца ад пасады Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь і ўваходзіць у састаў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь»;

1.2. дапоўніць Указ пунктамі 2 прым. і 2 прым.2 наступнага зместу:

«2 прым. Устанавіць, што:

маёмасць, перададзеная Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту ў аператыўнае кіраванне, належыць яму на праве поўнага гаспадарчага ведання, у тым ліку для вядзення гаспадарчай дзейнасці, здачы яе ў арэнду без права выкупу і карыстанне; выдзеленыя Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту зямельныя ўчасткі знаходзяцца ў бестэрміновым і бязвыплатным карыстанні. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт мае права прадстаўляць іх у часовае карыстанне, у тым ліку па дагаворах арэнды.

2 прым. 2. Вызваліць Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і яго структурныя падраздзяленні ад выплаты:

падаткаў і іншых абавязковых плацяжоў у бюджэт і дзяржаўны пазабюджэтныя фонды (за выключэннем адлічэнняў у Фонд сацыяльнай абароны насельніцтва

ва Міністэрства сацыяльнай абароны) па выніках ажыццяўлення гаспадарчай і камерцыйнай дзейнасці пры ўмове накіравання даходаў ад гэтай дзейнасці на развіццё навуковай і вучэбнай работы, умацаванне матэрыяльна-тэхнічнай і сацыяльнай базы;

мытных пошлін і падатку на дабаўленую вартасць, што спаганяюцца пры ўвозе на тэрыторыю Рэспублікі Беларусь рэчаў, прызначаных для выканання Беларускай дзяржаўнай універсітэтам яго статутных задач у парадку, устаноўленым дзеючым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь».

2. Дадатак да Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 14 студзеня 1997 г. № 57 «Аб зацвярджэнні саставу Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь» (Збор дэкрэтаў, указаў Прэзідэнта і пастановаў Урада Рэспублікі Беларусь, 1997 г.; № 2, арт. 62; № 14, арт. 496) дапоўніць словамі «Рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта — Казулін Аляксандр Уладзіслававіч».

3. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь у месячны тэрмін:

3.1 унесці Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь на зацвярджэнне Статут Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, прадугледжваючы ўскладанне на яго асобных функцый рэспубліканскага органа дзяржаўнага кіравання для вырашэння пастаўленых перад універсітэтам задач;

3.2 вызначыць парадак выкарыстання сродкаў, прадугледжаных абзацам другім пункта 2 прым.2 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 29 жніўня 1996 г. № 342;

3.3 прыняць меры па прывядзенню актаў заканадаўства ў адпаведнасць з гэтым Указам.

4. Гэты Указ уступае ў сілу з дня яго апублікавання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А. Лукашэнка.

24 лютага 1999 г., г. Мінск.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

НОВАЕ — ЗАБЫТАЕ СТАРОЕ

Працягам развіцця ўзаемаадносін БДУ і Даўгаўпілскага педагагічнага ўніверсітэта стала падпісанне рэктарамі гэтых дзвюх ВНУ дагавора аб далейшым супрацоўніцтве. Латышскі бок прадстаўлялі рэктар Даўгаўпілскага педуніверсітэта Ян Пакуліс, прарэктар В.Пашкевіч і прафесар кафедры рускай мовы і літаратуры Ф. Фёдарэў.

Так нярэдка здараецца ў жыцці, што палітычныя пераўтварэнні прымушаюць раз-пораз пачынаць сяброўскія адносіны з нуля. Калі аднавіць гістарычную справядлівасць, дык першыя спробы па аднаўленню адносін, разарваных пасля распаду СССР, паміж нашымі ўніверсітэтамі зроблены былі яшчэ на пачатку лістапада 1997 года. На сённяшні дзень сябраваць з супрацоўнікамі БДУ жадаюць латышскія псіхолагі, біёлагі, супрацоўнікі кафедры мастацтваў.

Падчас сустрэчы з рэктарам Аляксандрам Казуліным, на якой прысутнічалі таксама прарэктар па міжнародных сувязях Уладзімір Астапенка і дэкан філалагічнага факультэта Ларыса Мурына, размова вялася ні больш ні менш як пра два шляхі развіцця вышэйшай школы і навукі ў сценах універсітэтаў.

Гісторыя еўрапейскіх універсітэтаў грунтуецца на тым, што кожны з іх меў сваю ўласную школу выкладання і падрыхтоўкі навуковых кадраў. Такога «асабістага» падыходу прытрымліваецца сёння БДУ. А Даўгаўпілскі педуніверсітэт чакае тым часам міжнароднай акрэдытацыі вучэбных праграм камісіяй міжнародных экспертаў. У сувязі з гэтым яго прадстаўнікоў турбуе праблема яго абязлічвання. Тым больш, што многія з выпрабаваных яшчэ ў савецкія часы падыходаў, якія некалькі гадоў назад адназначна палічылі непрымальнымі, цяпер у той ці іншай ступені аднаўляюцца. Так здарылася, напрыклад, з вышэйшай атэстацыйнай камісіяй. Праз 6-7 гадоў высветлілася, што адмянілі яе ў Латвіі дарэмна. Сёння лічаць, што падобны орган проста неабходны.

Пасля падпісання дагавора госці наведалі НДЧ, Цэнтр еўрапейскай дакументацыі і філалагічны факультэт.

Уласн. кар.

Нядаўна прафесійныя журналісты кампаніі Бі-Бі-Сі, якія займаюцца распрацоўкай у сродках масавай інфармацыі праблем экалогіі, падзяліліся вопытам сваёй працы са студэнтамі факультэта журналістыкі.

Прайшоў семінар пад назвай “Уводзіны ў экалагічную журналістыку”. Сустрэча была арганізавана ў рамках праграмы TACIS “Павышэнне інфармацыйнага ўзросту насельніцтва аб праблемах навакольнага асяроддзя”. Неабходна адзначыць, што мерапрыемства такога кшталту праводзілася на факультэце ўпершыню. У семінары прынялі ўдзел прадстаўнікі розных экалагічных арганізацый і выданняў экалагічнай кіраванасці.

Сустрэча вылучалася насычанасцю і рытмам работ, вострымі дыскусіямі — мэтаі яе было навучыць будучых журналістаў правільна, даступна і аб’ектыўна адлюстроўваць факты.

Прафесійныя журналісты з кампаніі Бі-Бі-Сі Цім Граўт-Сміт і Лілія Палярэжская з поспехам правялі семінар. Не дзіва — за плячыма старэйшага эксперта спадара Ціма дваццацігадовы стаж працы журналіста-экалага. Агульнай тэзай семінара яны вылучылі задачу журналіста: забяспечыць права грамадскасці на інфармацыю, з дапамогай якой людзі змогуць прымаць узаважаныя рашэнні. Праграма мерапрыемства ўключала ў сябе распрацоўку асаблівасцей экалагічнай журналістыкі, звальваючы адносіны да экалагічнай тэмы сродкаў масавай інфармацыі ў постсавецкі перыяд, выкарыстанне новых жанраў у асвятленні экалагічнай тэматыкі на радыё і тэлебачанні. Паднімаліся пытанні густу і прафесіяналізму, праблемы сацыяльнай рэкламы.

Напрацаваны багаж ведаў, вопыт і матэрыял яны даступна тлумачылі з дапамогай канкрэтных праграм, перадач, газетных артыкулаў, вядучых каналаў тэлебачання і папулярных газет краін СНД. Хочацца адзначыць, што гэта былі не агульныя абцякальныя выразы альбо нешта накшталт лекцый па спецыяльнасці, а жывая, цікавая, захапляльная гутарка з развіццём навыкаў, назапашваннем ведаў, прафесіяналізму. На роўных былі і студэнты, і эксперты. Сапраўды, інфармацыя, праілюстраваная відэа- і аўдыяматэрыялам, больш эфектыўная і даступная для аўдыторыі. Усе гэтыя матэрыялы арганізатары падарылі факультэту журналістыкі.

Студэнты цікавіліся, чаму менавіта брытанскія журналісты займаюцца пашырэннем экалагічнай адукацыі на тэрыторыі СНД. Лілія Палярэжская патлумачыла, што штуршком для іх была вельмі простая ідэя — ідэя аднавання. Нельга адну краіну адгарадзіць плотам ад іншай, нельга падзяліць паветра і мора і г. д. Але можна аб’яднаць намаганні і разам вырашаць праблемы навакольнага асяроддзя і чалавека.

Па ацэнках саміх удзельнікаў, семінар прайшоў на вельмі высокім узроўні. Студэнты пазнаёміліся з новымі формамі падачы інфармацыі, убачылі тыповыя памылкі, атрымалі практычныя парады ў зборы, апрацоўцы і падрыхтоўцы матэрыялаў. Студэнты папоўнілі веды ў замежнай і айчынай журналістыцы, падрабязней пазнаёміліся з сацыяльнай рэкламай і з канцэпцыяй устойлівага развіцця грамадства. Удзельнікі семінара ўпэўнены, што такія сустрэчы неабходна праводзіць як мага часцей. Вельмі важна быць у курсе ўсіх падзей, якія адбываюцца на нашай планеце. Гэта была магчымасць яшчэ раз звярнуць увагу на глабальныя праблемы чалавецтва, на наступствы аварыі на Чарнобыльскай АЭС. І як важна менавіта беларускім сродкам масавай інфармацыі прафесійна адлюстроўваць праблемы навакольнага асяроддзя. Праблемы экалогіі не ўзніклі ўчора і не заканчаюцца заўтра. Менавіта таму кожны ўдзельнік семінара атрымаў дыскету з вучэбнай праграмай і дыплом аб пацвярджэнні паспяховага заканчэння навучальнага курса Бі-Бі-Сі.

Наталля ЖЛОБА, студэнтка 3-га курса факультэта журналістыкі

ПЕРАЛІЧЫЛІСЯ

Перапіс насельніцтва апошнія некалькі месяцаў не даваў спакойна жыць многім беларусам. Вяліся спрэчкі аб тым, якія пытанні задаваць. Былі і тыя, хто задумваўся, ці патрэбна наогул гэтая масавая акцыя, якая патрабуе шмат грошай. Перапіс не толькі адбыўся: з перапісных лістоў не было выкраслена ніводнага са “спрэчных” пытанняў.

Як паказала практыка (а я, як і многія студэнты універсітэта, перапісала з 16 па 23 лютага даведзеную мне колькасць людзей), галаўным болам лічыльнікаў стала не пытанне аб мове. Больш складана было цікавіцца пра дзяцей, якія нарадзіліся, памерлі ці яшчэ калі-небудзь народзіцца. Даводзілася ж задаваць гэтае пытанне не толькі тым шчаслівым сем’ям, дзе выходзіла адно ці двое дзяцей, але і тым, хто адзінае дзіця пахаваў, хоць быць шматдзетным, ды не можа.

Трэба адзначыць, што народ рыхтаваўся да перапісу адказна. Сачыў за радыё- і тэлевізіяй. Нельга сказаць, што ўсе жыхары ўчастку, на якім давалася працаваць лічыльнікам мне (а гэта прыватны сектар поблізу вуліцы Аэрадромнай і Жукоўскага), сустракалі нас з усмешкамі на твары і з кубачкам гарбаты ў руках. Сустрэлася і бабуля-полька, якая ўжо гадоў 40 жыве ў Беларусі, але па сённяшні дзень не гаворыць ні па-руску, ні па-беларуску.

Вольга КАЗДЗЕРКА

СПАБОРНИЦТВЫ

НАПЕРАД, ГЕОГРАФЫ!

На географічным факультэце напрыканцы лютага з нагоды Дня абаронцы Айчыны былі наладжаны спаборніцтвы пад дэвізам “Наперад, географы!”. Удзельнікі камандаў павінны былі прайсці праз армрэслінг, потым адстраляцца з пневматычнай вінтоўкі. І калі ў армрэслінгу перамагла каманда “Людзі ў розным” (4 курс), то дзякуючы выдатнай стральбе Сяргея Вайцешыка, які, дарэчы, атрымаў за гэта прыз “Самаму трапнаму”, тут першынствавалі “Гарачыя галовы” (2 курс). Затым — дартс, сакрэтыя конкурсы, спаборніцтвы па разборцы-зборцы сапраўднай зброі — АК-74М. Вельмі самааддана паказаў сябе ў гэтым конкурсе першакурснік Сяргей Козыр, за што атрымаў прыз “За волю да перамогі”. Потым хлопцы даказвалі, што менавіта яны лепшыя ў падняцці 24-кілаграмавай гіры, перацягванні каната, прысяданні на адной назе. Барацьба ішла вельмі напружана і, як кажуць, да апошняга. У выніку аўтарытэтнае журы прысудзіла першае месца адрознаму дзюмо камандам — 2-га і 4-га курсаў, якія па выніках спаборніцтваў набралі роўную колькасць балаў. Другое месца заняла каманда “Палена” (1 курс), трэцімі сталі “Тры буслы” (3 курс).

Ацэньвала журы і артыстызм. У гэтай намінацыі без аніякіх пытанняў перамог Віктар Толкач, якому таксама быў уручаны прыз.

Ну, а пасля спаборніцтваў адбылася святая точная дыскацэка.

Вадзім ЗУБРЫЦКІ, інфармацыйны сектар маладзёжных арганізацый, геоафак

СВЯТЫ

ВЯСНА З УСМЕШКАЙ

Напярэдадні 8 сакавіка на географічным факультэце была наладжана вечарына з нагоды гэтага чудаўнага веснавога свята. Спачатку ўсіх прысутных жанчын павіншавала сваім выступленнем малодшая каманда КВЗ геофака. І хоць хвіліна маўчання, якой Вадзім Грышчанка прапанаваў ушанаваць памяць 23 лютага, што быў адсвяткаваны 9 дзён таму, была падтрымана не ўсімі, але “Андрэй Губін”, што “прыляцеў спецрэйсам з Масквы”, сакрэты падрыхтоўкі да свята і дзяльба апельсіна на 26 чалавек, “фокуснік” і “містэр Ікс” нікога не пакінулі без усмешкі. Ну, а сола хору кавэзэшнікаў на матыў вядомай песні з “Тытаніка” наогул было падтрымана гromам апладысmentaў.

Выступалі і больш вядомыя акцёры. Як заўжды, у сваёй выдатнай манеры Георгій Калдун выканаў на англійскай мове песню

“Атэль Каліфорнія” пад чудаўны акампанемент на сінтэзатары Віктара Казака. Цёпла былі сустрэты пародыі на Карнея Чукоўскага і яго манеру пісаць, філасофская размова пра сваты і ролю жанчыны, “экзамен па дэгустацыі він”. Спадабалася глядачам і новая версія рэтрапаэмы пра трываллага студэнта, які, нягледзячы ні на ніякія пагрозы выкладчыка не адракаецца ад шпаргалак і залікоўкі падчас здачы экзамена. Многія студэнты ўспомнілі ў гэты час, як самі здавалі вышэйшую матэматыку. А напрыканцы вечарыны на сцэне зноў з’явіўся Г. Калдун, які знайшоў усё ж такі сваю гітару і разам з залай выканаў песню, што ўжо даўно стала сапраўдным гімнам геофака. Зразумела, адбылася і дыскацэка.

Вадзім ЗУБРЫЦКІ, інфармацыйны сектар маладзёжных арганізацый, геоафак

СПЕЦЫЯЛІСТ БУДУЧАГА

Кіраўнікоў трэба рыхтаваць мэтанакіравана

Так было заведзена, што фізікі і лірыкі доўга займаліся сваімі справамі па розных бакі барыкад. Але апошнім часам усё часцей узнікае патрэба ў зусім новым родзе чалавечай дзейнасці, якая мае стратэгічнае значэнне як для развіцця навукі, так і для грамадска-сацыяльнай дзейнасці. Гэта атрымманне, апрацоўка, выкарыстанне і назапашванне інфармацыі. Спецыялістаў, якія б маглі з паспехам працаваць у прыродазнаўча-гуманітарным рэчышчы, нашы ВНУ пакуль не рыхтуюць. Хаця ва ўніверсітэце і існуе ініцыятыўная група, здольная ўзяцца за адукацыю і, па сутнасці, стварэнне прафесійных праслоек, якія б былі поўнаасцю паглыблены ў стварэнне, развіццё і прымяненне інфасферы, а таксама павышэнне "абывацельскага" разумення і прыняцця азоў інфарматызацыі. Плацдармам для апрацоўкі новых метадаў магла б стаць спецыяльнасць "Сістэмны аналіз і кіраванне". З аўтарам ідэі загадчыкам НДІ інфармацыйных сістэм **Юрыем Віктаравічам ПАЗНЯКОМ** гутарыць карэспандэнт "Беларускага ўніверсітэта".

— У тэхніцы, дзе законы пабудовы сістэм больш складаныя і ўсё выглядае больш структуравана, такая спецыяльнасць ёсць. Рана ці позна мы прыйдзем да разумення таго, што падобны падыход павінен існаваць і ў эканоміцы, паколькі гэта таксама сістэма. Патрэбны спецыялісты, якія б разбіраліся адначасова і ў мадэлі кіравання, і ў матэматычнай мадэлі.

— А цяперашнія кіруючыя работнікі — гэта тыя, хто мае гуманітарную адукацыю ці, наадварот, прыродазнаўчую?

— У тым і парадокс, што кіраванню спецы-

яльна не вучаць ні першых, ні другіх. Так, ёсць набор дысцыплін, якія вывучаюцца адасоблена: бухгалтарскі ўлік, эканоміка, менеджмент. А таму, як можна ўсіх іх аб'яднаць структурна, на практыцы кожнага кіраўніка вучыць толькі жыццё і назапашаны вопыт. Адыгрывае сваю ролю і пратэкцыянізм, і кар'ерная мэтанакіраванасць. Новая ж спецыяльнасць дазволіла б так будаваць свядомасць, каб чалавек мог сістэмна думаць у любой галіне, ацэньваць з'явы, зыходзячы і з гуманітарнага, і з прыродазнаўчанавуковага пункту гледжання. У Расіі распрацоўваецца праект стварэння нават цэлага гуманітарна-прыродазнаўчанавуковага ўніверсітэта. Некалькі інстытутаў працуюць над гэтай праблемай. Нам не пашкодзіла б мець у рэспубліцы хаця б адно падраздзяленне падобнага кшталту.

— Карыстаючыся якімі метадамі, можна аб'яднаць, здавалася б, несумяшчальныя рэчы?

— Адукацыйная метадалогія па гэтай спецыяльнасці базіруецца на выкарыстанні інтэграваных пакетаў камп'ютэрнай матэматыкі. Выкарыстоўваючы такую метадалогію, лягчэй засвойваць велізарныя аб'ёмы інфармацыі. Такім чынам, можна не столькі ўкладваць у галаву навучэнца адасобленыя канкрэтныя веды, колькі навучаць яго алгарытмічнаму падыходу, фарміруючы вобразнае, аналітычнае мысленне. Дарчы, дзіця ж адразу мысліць вобразна, а значыць аб'ектна. І толькі потым наша сістэма адукацыі арыентуе яго на засваенне ведаў па часткаваму прыпынку. Хаця, як вядома, сістэма так званага "развіццёвага навучання" ўжо знаходзіць выкарыстанне і ў нацыянальных

школах. Зразумела, што не кожнаму дадзена ад прыроды спасцігаць ісціны такім чынам. Вось чаму, рыхтуючы такіх спецыялістаў, я б арыентаваўся ў першую чаргу, скажам, на навучэнцаў ліцэя пры Белдзяржуніверсітэце, якія здольныя засвойваць нашмат большы аб'ём ведаў, чым выпускнікі звычайных школ.

— Пераарыентаваць падыходы ў адукацыі? Дык гэта тая ж самая рэформа адукацыі: ад пачатковай школы да вышэйшай...

— Адначасовая рэформа ўсёй сістэмы адукацыі немагчыма па многіх прычынах. Гэта фінансавыя праблемы, адсутнасць падрыхтаваных кадраў і распрацаваных метадычных прыняццяў і ўстановак. Але ж трэба калісьці пачынаць. І чаму б не зрабіць гэта ва ўніверсітэце? Што датычыць праграм навучання, яны ўжо распрацаваны. Магчыма, многія назвы курсаў і супадаюць з папярэднімі, але ж справа ў змесце працэсу.

— І дзе потым гэтыя элітарныя спецыялісты змогуць прымяніць свае эксклюзіўныя веды?

— Мы разлічваем, што гэта будуць эканамісты-матэматыкі-саветнікі. Па першым часе ім, зразумела, патрэбна будзе назапашваць вопыт, каб кіраваць усім калектывам, а вось мадэліраваць тыя ці іншыя пытанні яны змогуць адразу ж.

— Якія ж перавагі ў гэтага метада навучання перад тымі, што выкарыстоўваліся раней?

— Ён вучыць думаць і дазваляе пазбавіцца суб'ектывізму падчас выкладання. Дый хуткасць атрымання ведаў павялічыцца ў некалькі разоў. І мне здаецца, зусім не трэба баяцца абвінавачванняў у тым, што стаўка робіцца на выбараных. Ніхто ж у Расіі не пасаромеўся калісьці стварыць фізтэх, куды толькі адораных і прымаюць. Дык чаму б і ў нацыянальным ўніверсітэце не стварыць адно падраздзяленне, якое б спецыяльна рыхтавала выпускнікоў для кіруючай дзейнасці?

ВЫ ЧУЛІ?

АД СВЯТОЙ ЗЯМЛІ ДА ЎСІХ НАРОДАЎ

Такую назву мае ўнікальная выстава, што экспануецца ў галоўным корпусе БДУ і з'яўляецца вучэбнай версіяй вялікай археалагічнай выставы, арганізаванай асацыяцыяй "Канферэнцыя за сяброўства паміж народамі". Раней яна экспанавалася ў італьянскіх палацах Дэль Арэнга і Дэль Падэста.

У навуковы камітэт выставы ўваходзіць шмат славетасцей сусветнага навуковага бамонду: Джан Карла Альтэры — захавальнік медальернага аддзела Апостальскай бібліятэкі Ватыкана, Фабрыцыя Бісконці — сакратар Пантыфікальнай камісіі свяшчэннай археалогіі (Рым), Цімаці Патэр — дырэктар аддзелаў дагістарычнай і рымска-брытанскай культуры Брытанскага музея (Лондан), Марта Сордзі — дырэктар Інстытута антычнай гісторыі Каталіцкага ўніверсітэта Святога Сэрца (Мілан), Іосіф Зіяс — захавальнік дэпартаменту старажытнасцей Ізраіля (Іерусалім) і іншыя.

"Хрысціянне не адрозніваюцца ад іншых людзей ні месцам жыцця, ні мовай, ні адзеннем. Яны не жывуць у асобных гарадах, не карыстаюцца асобнай мовай, не вядуць толькі ім адным уласцівы лад жыцця. Іх вучэнне — гэта не плод неспакойнага розуму даследчыкаў, і яны не падзяляюць, як некаторыя, поглядаў якіх-небудзь філосафаў." Гэты ўрывак з пісьма невядомага хрысціяніна другога стагоддзя дакладна і рэалістычна перадае харак-

тэрны асаблівасці жыцця першых хрысціян і іх навізну для ўсяго астатняга свету.

У першым раздзеле выставы прадстаўлены фатадакументы, на якіх адлюстраваны археалагічныя экспанаты іудзей-палесцінскага свету часоў Ісуса Хрыста. Так, можна пабачыць фотаздымкі папірусаў з Кумранскай пяхоры — адны з першых спісаў Евангелля.

На выставе экспануецца копія фрагмента грэчаскага надпіса I стагоддзя нашай эры, што быў знойдзены ў Іерусаліме ў 1935 годзе бліз брамы Святога Стэфана. Яшчэ адзін экспанат — манета часоў Ірады Агрыпы Першага, які кіраваў Іудзеяй у 41-44 гадах нашай эры.

Падчас наведвання выставы пачынаеш лепей уяўляць, якім быў культурны і рэлігійны асяродак распаўсюджвання хрысціянства. Выстава дапамагае зразумець сімволіку і выяўленчыя сродкі хрысціянства. Сярод найбольш частых вобразаў выкарыстоўваюцца сімвалы крыжы, дрэва з мноствам галінаў, якар, манаграма Хрыста, рыба, голуб, маяк, карабель, зорка. Так, выява рыбы змешчана на надгробнай пліце Цвінтара Чырыяка на Цібурынскай дарозе. Сама пліта зараз знаходзіцца ў галерэі хрысціянскіх надмагілляў Латэранскага музея.

Як і ўсё новае, хрысціянства нарадзілася складана і цяжка. Адзін з паклёпаў на хрысціян казаў, што яны невукі, пакланяюцца ас-

лінай галаве, практыкуюць магію і не цэняць жыццё. Першая рэакцыя на новую рэлігію пасля такіх чутак была варожай і прымаля палітычны характар. Не дзіўна, што паслядаванні хрысціян ад часоў Нерона цягнуліся да сярэдзіны трэцяга стагоддзя. Між іншым, на выставе можна ўбачыць і фотаздымак статуэткі самога імператара Нерона, якую прадставіў Брытанскі музей.

Якім жа было жыццё першых хрысціян? Сярод іх былі самыя розныя людзі, пра што сведчаць надмагільныя надпісы: гандляр мясам, ткач, вартаўнік, чыноўнік, гаспадаршчык тэрмаў, салдат... Як відаць з фатадакументаў, хрысціянскія надмагіллі даволі хутка сталі выкарыстоўвацца для зацвярджэння ісцін веры і закліку памятаць і асэнсоўваць духоўныя каштоўнасці хрысціянства. Пахавальныя надпісы і выявы паказваюць пераварот у чалавечых каштоўнасцях, які абвясціла новая вера.

Ёсць на выставе і фотаздымкі ранніх спісаў Новага запавету. Да нас дайшло больш за 5400 манускрыптаў, сярод якіх каля сотні папірусаў, што захоўваюцца ў бібліятэках усяго свету.

Хрысціянства — гэта не гісторыя, гэта жывая ісціна. Яно мае свае карані ў мінуўшчыне, але працягвае дзейнічаць і сёння. Пра гэта і сведчыць выстава "Ад Святой Зямлі да ўсіх народаў".

Аляксей Шалахоўскі

ВУЧОНЫ-АРАБІСТ З БЕЛАРУСІ

Вядомы ўсходазнаўца і падарожнік Антон Мухлінскі нарадзіўся ў маёнтку Саснова пад Навагрудкам у шляхецкай сям'і. Пачатковую адукацыю атрымаў у Маладзечне, у павятовай шляхецкай школе. Вучыўся на юрыдычным факультэце і факультэце літаратуры Віленскага ўніверсітэта, але з 1828 года перайшоў на аддзяленне ўсходніх моў Пецярбургскага ўніверсітэта, каб падрыхтавацца на пасаду прафесара-арыенталіста. Адначасова наведваў заняткі ў інстытуце Усходу. У 1832 годзе ў якасці стыпендыята Міністэрства асветы Мухлінскі быў накіраваны на тры гады ў краіны Блізкага Усходу для ўдасканалення ведання ўсходніх моў.

Антон Мухлінскі дасканала авалодаў арабскай, персідскай, турэцкай, армянскай, старажытнаўрэйскай і новагрэчаскай мовамі, а таксама санскрытам. Гэта дапамагло яму добра вывучыць культуру Турцыі, Сірыі, Лівана, Палесціны і Егіпта. У Стамбуле ён захапляўся прыгажосцю Басфора, называючы яго "прыгожым палоннікам Еўропы і Азіі". Адсюль ён ажыццяўляў свае шматлікія паездкі па Усходняму Міжземнамор'ю, вывучаў помнікі сярэднявечнай архітэктуры (мячэці, медрасэ і інш.), руіны крэпасцей крыжакоў. За тры гады ён наведаў Смірну (Ізмір), Конью, Тарсус, Адану, Халеб, Трыпалі, Бейрут, Сайду (Сідон), Яфу, Іерусалім — гістарычныя цэнтры Турцыі, Сірыі, Лівана і Палесціны. У Яфе гасцяваў у рус-

кага віцэ-консула А.Шпіцнагеля, прыяцеля па Віленскаму ўніверсітэту, які садзейнічаў яго вандроўцы ў Егіпет.

У Егіпце Мухлінскі адправіўся марскім шляхам з Афрыкі ў Александрыю ў жніўні 1834 года. Ён намагаўся прабываць у Каіры, але з-за эпідэміі, якая ўспыхнула там, у пачатку 1835 года быў вымушаны перамясціцца ў Фаюмскі аазіс, у 100 кіламетрах на паўднёвы захад ад Каіра. Праз паўгода вярнуўся ў Каір і ў жніўні пакінуў Егіпет. З карэспандэнцыі Мухлінскага вядома, што за час свайго гадавога знаходжання ў гэтай краіне ён наведаў старажытную сталіцу Егіпта ў сярэднім цячэнні Ніла — Фівы (XX стагоддзе да н. э.), з помнікамі старажытнаегіпецкай архітэктуры XV стагоддзя да н. э. у Луксоры і Карнаку (храмы, статуі-калосы, алея сфінксаў).

З Егіпта праз Стамбул Мухлінскі вяртаецца ў Расійскую імперыю. Да таго часу памёр яго бацька, і для вырашэння спраў па спадчыне ён заяджаў у Беларусь, у свой маёнткаў Волкавічы на маляўнічым беразе возера Свіцязь.

Вынікам падарожжа Мухлінскага па краінах Усходняга Міжземнамор'я стала праца "Wyjatek z podrozy po Wschodzie", надрукаваная ў польскім часопісе "Pamiętnik Religijno-Moralny, seria 2, t. 1, 1858" і кніга на рускай мове "О Танесской земле в Нижнем Египте" (Пецярбург, 1858), фрагментамі перавыдадзеная ў Варшаве на польскай мове як нарыс гісторыі біблейскай і хрысціянскай зямлі Танесійскай епархіі ў Ніжнем Егіпце (Pamiętnik Religijno-Moralny, seria 2, t. 3, 1859). Акрамя таго, Мухлінскі пакінуў пасля сябе 10 тамоў рукапісаў — нататак за час падарожжа па Усходзе ў 1832-1835 гадах, якія, на жаль, не захаваліся. Але змест гэтых нататак быў надрукаваны ў выглядзе лістоў да Мансвэта Аўліха ў яго кнізе "Двана-

цацігадовая апостальская місія на Усходзе ксяндза М.Аўліха" (Кракаў, 1850). З Аўліхам Мухлінскі пазнаёміўся яшчэ ў Турцыі.

У архівах Стамбула Мухлінскі знайшоў невядомы раней рукапіс з апісаннем падарожжаў польска-беларускіх мусульман (татараў) па Усходняму Міжземнамор'ю ў XVI стагоддзі і выдаў яго ў Вільні на польскай мове (пасля 300 гадоў) пад назвай "Даследаванне аб літоўскіх татарах, праведзенае адным са служачых султана татараў Сулейманам у 1558 годзе" (Teka Wilenska, nr 4-6, 1858).

З 1835 года Мухлінскі працягнуў час выкладаў усходнія мовы ў Пецярбургскім універсітэце. Спачатку — як ад'юнкт пры прафесары В.І. Сянкоўскім (1800-1858), заснавальніку рускага ўсходазнаўства, ён выкладаў арабскую мову, а з 1839 па 1866 год працуе прафесарам турэцкай філалогіі. І хаця да выкладання арабскай мовы ён ужо не вяртаўся, аднак не толькі кніжная вучонасць, але і жывое веданне Усходу дазвалялі яму сваім непасрэдным удзелам у арганізацыйнай рабоце уплываць на арабістыку. "Вялікі маўчун", як характэрызавалі яго сучаснікі ў апошнія гады жыцця, ён ніколі не любіў з'яўляцца на першым плане, і ўсё ж менавіта яго вылучылі калегі на пост дэкана факультэта ўсходніх моў у 1859 годзе — мабыць, для ўмацавання навуковага накірунку, дзе яго ўплыў на ўніверсітэцкую арабістыку быў плённым. Выйшаўшы на пенсію ў 1866 годзе, Мухлінскі адразу выехаў на радзіму, у свае маёнткі на Гродзеншчыне, але хутка асеў у Варшаве, куды прывёз багацейшую калекцыю Усходняга Міжземнамор'я. У 1868 годзе ён зноў наведаў Палесціну.

Акрамя апублікаваных прац, непасрэдна звязаных з падарожжамі па Усходняму Міжземнамор'ю, Мухлінскі выдаў шэраг кніг аб Турцыі і арабскім свеце. Сярод іх — "Асманская хрэстаматыя для ўніверсітэцкага выкладання" у

дзвюх частках. У польскіх часопісах ён апублікаваў некалькі перакладаў з усходніх моў. У бібліятэцы Віленскага ўніверсітэта знаходзіцца рукапіс яго "Турэцка-расійскага слоўніка", а таксама "Граматыка турэцкай мовы".

У Беларусі Мухлінскі быў ініцыятарам вывучэння культуры прадстаўнікоў усходніх нацыянальных меншасцей. Ён даследаваў літаратуру беларускіх татар, якія былі запрошаны з Залатоў Арды ў канцы XII стагоддзя на ваенную службу, а да XVI стагоддзя падзяліліся на татар-шляхты і татар-казакоў. Яго даследаванні аб літоўскіх татарах маюць вялікую значнасць для ісламазнаўства і гісторыі каранічнага тэкста. Своеасаблівы пераклад А.Мухлінскага першых рукапісаў татарскага паходжання з польска-беларускай гаворкі арабскім шрыфтам — далёкая паралель альхамнадскай літаратуры ў Іспаніі. Заходняя Еўропа такога кшталту матэрыялаў да гэтага часу не мае, і заслуга Мухлінскага ў гэтай галіне тым больш важная.

У сусветнай навуцы імя Антона Мухлінскага назаўсёды застаецца звязаным з адкрыццём адзінага вядомага да гэтага часу рукапіса геаграфічнага сачынення арабскага географа і гісторыка IX стагоддзя Якубі па Асірыі, Егіпту і Арабскаму халіфату, якая была выдадзена ў класічнай серыі "Bibliotheca Geographorum Arabicorum".

У 1869 годзе Мухлінскі зноў пабываў у Егіпце. Ён прымаў удзел у святкаваннях з нагоды адкрыцця Суэцкага канала ў якасці ганаровага гасця. Такой пашаны былі ўдастоены многія іменітыя саюўнікі Заходняй Еўропы. Удзел Антона Мухлінскага ў гэтых мерапрыемствах — дань павагі арабскага свету да вучонага-арабіста з Беларусі.

В.А. Ярмоленка,

доктар геаграфічных навук

Фотаздымак з Архіва Акадэміі навук Польшчы. Друкуецца ў Беларусі ўпершыню.

Пра тое, што гістарычная навука грунтуецца на памылковым падмурку гістарычнай храналогіі, створанай толькі ў XIV-XVI стагоддзях здагадваліся многія. Абгрунтаванне гэтых здагадак найбольш сістэматычна прыводзіцца ў малавядомых працах І. Ньютана, Э. Джонсана і М. Марозава. Гэтыя і іншыя навукоўцы даўно ўжо выказвалі сумневы ў правільнасці прынятых сёння датаванняў старажытных падзей. Аднак у апошні час запрацавала цэлая “матэматычная фабрыка” па перагляду традыцыйнай храналогіі акадэміка А. Фаменкі і яго калег-навукоўцаў. Яны выявілі, што матэматычныя метады можна прымяніць да вырашэння некаторых праблем гісторыі.

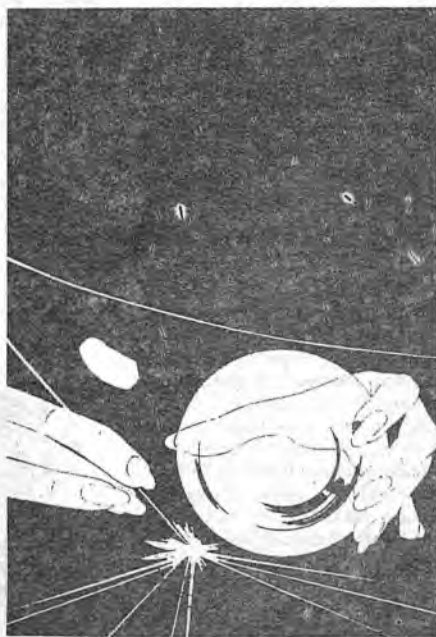
На пытанне аб даверы традыцыйнай храналогіі А. Фаменку наштурхнула вылічэнне аднаго з параметраў у тэорыі руху Месяца. Непрадузятыя разлікі з галіны астраноміі ў спалучэнні з падрабязным аналізам гістарычных першакрыніц (рукапісных, археалагічных і іншых) дазволілі стварыць глабальную храналагічную карту падзей у Еўропе, Міжземнамор’і і Блізкім Усходзе. Пры гэтым знікаюць многія нацяжкі і “загадкі гісторыі”.

Дзіўны паралелізм, здавалася б, розных эпох (напрыклад, падзеі Траянскай вайны і першага крыжовага паходу) прывёў А. Фаменку і яго калег да высновы, што падзеі часоў антычнасці адбываліся, верагодна, у Сярэднявеччы і толькі пазней ўылі “прымацаваныя” да старажытнай гісторыі.

Розныя статыстычныя метады параўнаўчага датавання гісторыі прывялі да сцвярджэння, што праўдзівая гісторыя Міжземнамор’я і Еўропы пачынаецца толькі з XIV стагоддзя нашай эры. Далей, углыб гадоў на 300-500, усё часцей з’яўляюцца дублікаты. З VI-XII стагоддзяў захаваліся толькі копіі дакументаў, і тыя — у многім адлюстроўваюць сярэднявечныя падзеі, “перакуленыя” ў старажытнасць.

Напрыклад, старазапаветная частка Бібліі, як сцвярджае навуковец, амаль цалкам дубліруе візантыйска-рымскую гісторыю XII-XV стагоддзяў, евангелійныя тэксты ўзніклі не раней за X-XII стагоддзе, прычым зямное жыццё Ісуса Хрыста прыпадае на канец гэтага

МАТЭМАТЫКІ ЎДАКЛАДНЯЮЦЬ ГІСТОРЫЮ

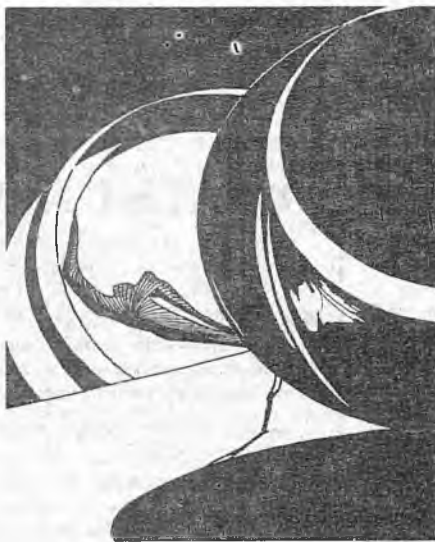
перыяду. Сам Хрыстос быў укрываваны напрыканцы XI стагоддзя ў Канстанцінополі, што і выклікала першы крыжовы паход. Адпаведна і Русь не “чакала тысячу гадоў”, каб прыняць хрысціянства, а зведала яго практычна адразу пасля ўзнікнення новай рэлігіі.

Упершыню кананізацыя ўсёй Бібліі адбылася толькі ў XVI стагоддзі — гэта вядомы факт. Гіпотэза матэматыкаў заключаецца ў тым, што, напрыклад, пад выглядам персідскіх цароў у Бібліі паказваюцца французскія каралі XIII стагоддзя. (Варта адзначыць, што да XV стагоддзя рымскія папы чытаць Біблію забаранялі, а праваслаўная царква да XVII стагоддзя Біблію ў сучасным сэнсе не ведала ўвогуле — заміж яе чыталася Палея.)

Што датычыцца старажытнаўсходнеславянскай гісторыі, то гіпотэзы матэматыкаў могуць зваліць з ног многіх. Вось толькі некаторыя з іх.

Сапраўдныя (не падчышчаныя потым) летапісы пра мангола-татарскае іга... не прыгадваюць. Маўчаць пра яго і ў замежных крыніцах рускія паслы за мяжой. Манголія — гэта проста грэчаскае слова “мегаліён”, што азначае “вялікая” (адчуваеце сувязь з велікаросамі?). “Арда” — казачае рэгулярнае войска, у якім военачальнікі

аж да XVIII стагоддзя часта называліся ханамі. Арда карала толькі “сепаратыстаў” — гарды і рэгіёны, якія адмаўляліся плаціць падаткі. Але так будаваліся ўсе дзяржавы. Мно-

ства “татарскіх” матываў у рускім побыце, вопратцы, зброі настолькі ж відавочнае, як і поўная адсутнасць слядоў

асаблівай цывілізацыі ў межах сучаснай Манголіі. Гэтае падабенства і гэтая адсутнасць гавораць (ці могуць гаварыць) не пра заваёву Русі “мангола-татарами”, а пра тоеснасць адных і другіх.

Даўно і неяк сарамяжліва гаварылася, што на Куліковым полі пад Тулай няма слядоў бітвы, няма старажытных пахаванняў. Паводле гіпотэзы матэматыкаў, гэтая бітва адбылася на тэрыторыі Масквы — між будучым Крамлёўскім узгоркам і Таганкай, на “Кулішках”. Там і царква стаіць...

На мноства дублікатаў указваюць даследчыкі і ў персаналях. Так, Яраслаў Усеваладавіч, Батый, Іван Каліта і Узбек — гэта, верагодна, адна і тая ж асоба. Рознымі імёнамі адной асобы з’яўляюцца таксама Аляксандр Неўскі, Сімяон Горды, хан Берке, хан Чанібек. Тут натуральным чынам перамяшаліся рускія і татарскія імёны.

З другога боку, цараванне Івана Жаклівага — гэта перыяд, калі паслядоўна кіравалі чатыры цары, законныя спадкаемцы стальца Рускай Ардынскай дзяржавы.

Ёсць ад чаго закруціцца галаве? Ёсць...

Чаму ж дагэтуль нікому не прыходзіла ў галаву ідэя поўнай рэвізіі храналогіі? Ці не падаецца гэта дзіўным? Не, гэтая “матэматычная фабрыка” не была першай у сваіх сумневах. І ўсе яе працы носяць не скандальны, а вельмі стрыманы характар: яны апублікаваныя ў навуковым друку. Навукоўцы не лічаць свае даследаванні завершанымі. Яны яшчэ толькі ў пачатку цікавага шляху. Працы ў гэтым кірунку хопіць спецыялістам з самых розных сфер, хаця ўвогуле рэканструкцыя сапраўднай гісторыі — гэта справа гісторыкаў, і матэматыкі не збіраюцца падмяняць іх. У іх ёсць прыхільнікі (пераважна сярод спецыялістаў прыродазнаўчых і дакладных навук, але сустракаюцца і гісторыкі), а таксама немалая колькасць праціўнікаў. Навукоўцы ўсведамляюць, наколькі псіхалагічна цяжка для гісторыка прыняць гэтую гіпотэзу. Безумоўна, здаровы кансерватызм навукі — вялікае дабро, што абараняе яе ад невуцтва, але ж у кожнага кансерватызма павінны быць разумныя межы...

Мікола ЗВАНЮК

Самая абаяльная і несамастойная

Пра што расказалі анкетны студэнт

Па рашэнню Еўрапейскага Саюза 1999 год аб'яўлены годам барацьбы з насіллем, а 8 сакавіка — цэнтральнай датай гэтага года. Вось чаму з 1 па 7 сакавіка ў Мінску ў межах праекта Прадстаўніцтва ААН у Рэспубліцы Беларусь, Цэнтра гендэрнай інфармацыі і палітыкі Міністэрства сацыяльнай абароны РБ і жаночай грамадскай арганізацыі Беларуская асацыяцыя маладых хрысціянскіх жан-

чын “Насіллле супраць жанчын як сацыяльная праблема” ўпершыню прайшоў “Тыдзень без насілля над жанчынамі”. Падчас яго маладыя жанчыны маглі атрымаць бясплатныя кансультацыі псіхолога, юрыста, а таксама спасцігнуць прасцейшыя прыёмы псіхалагічнай і фізічнай самаабароны.

Праект жа “Насіллле супраць жанчын як сацыяльная праблема” мае даследчыцка-практычную арыентацыю: з аднаго боку, ён скіраваны на выяўленне і вывучэнне ўмоў і фактараў, якія абумоўліваюць паяўленне розных відаў насілля ў адносінах да дзяўчат у розныя перыяды іх жыцця, яго наступстваў, адносінаў дзяўчат да насілля і асэнсавання яго сутнасці. З другога боку, праект прадугледжвае і непасрэдную работу са студэнткамі: навучанне навыкам псіхалагічнай і фізічнай самаабароны праз правядзенне семінараў, трэнінгаў, сустрэч. У даследаванні, навуковым кіраўніком якога з'яўлялася дацэнт кафедры сацыялогіі, кандыдат юрыдычных навук Святлана Бурава, удзельнічалі студэнткі трох сталічных ВНУ — БДУ, БДПУ, Беларускага камерцыйнага ўніверсітэта кіравання.

Мэтай сацыялагічнага даследавання па тэме “Насіллле ў адносінах да жанчын як сацыяльная праблема” было вывучэнне насілля як сацыяльнага феномену, перш за ўсё

ў адносінах да маладых жанчын. А таксама асэнсаванне яго сутнасці, распаўсюджанасць розных відаў насілля, якія перажываюць дзяўчаты-студэнткі ў розныя перыяды іх жыцця, і ўплыў гэтага з'явы на фарміраванне асобы.

Пад абследаванне трапілі студэнткі другіх-чацвёртых курсаў трох універсітэтаў Мінска: Беларускага дзяржаўнага, Беларускага дзяржаўнага педагагічнага, Беларускага камерцыйнага ўніверсітэта кіравання. Усяго было апытана 977 чалавек. Выбар студэнтак сталічных вышэйшых навучальных устаноў быў невыпадковым: гэта адна з найбольш моцных у інтэлектуальным плане катэгорыя дзяўчат і маладых жанчын, якія лепш за астатніх могуць прааналізаваць свой жыццёвы вопыт і тыя абставіны, пры якіх яны перажывалі ў адносінах да сябе той ці іншай від насілля, а таксама ацаніць яго сутнасць і наступствы. Студэнткі ВНУ ва ўзросце 18-20 гадоў выклікалі ў даследчыкаў вялікую цікаўнасць яшчэ і таму, што гэта новая генерацыя, выхаваная ў складаны перыяд: канец 80-х — 90-я гады, гады перабудовы і постсавецкі перыяд. Да таго ж, студэнткі прадстаўляюць розныя адміністрацыйна-тэрытарыяльныя часткі краіны, выходзяць з розных сацыяльных слаёў, з сям'яў з розным статусам бацькоў.

КІМ БЫЦЬ?

Пры вывучэнні сацыяльнай арыентацыі дзяўчат аказалася, што пераважная большасць іх скіравана на выкананне традыцыйна жаночых роляў — маці, жонкі, гаспадыні. Але самай значнай для студэнтак з'яўляецца роля “абаяльнай жанчыны”. За выключэннем 2-х працэнтаў дзяўчат, якія адзначылі гэтую ролю як не самую прывабную, усе астатнія палічылі яе самай істотнай.

У сувязі з гэтым даследчыкі заўважаюць, што сталічныя студэнткі не толькі ўзнаўляюць гендэрныя стэрэатыпы, але і дапаўня-

юць іх заходнімі ўзорамі, якія актыўна прапагандуюцца масавай культурай, у тым ліку і рэкламай. Роля “абаяльнай жанчыны” звязваецца перш за ўсё з вонкавымі дадзенымі, палавой прыналежнасцю, сексапільнасцю, з мэтай “прывабліваць кагосьці”.

Прафесійная ж дзейнасць не з'яўляецца прыярытэтай, але ўсё ж такі лічыцца дзяўчатамі важнай, прычым перш за ўсё як магчымасць зарабляць грошы, а не як спосаб развіцця сваіх здольнасцей і самарэалізацыі ў прафесіі. Каля трэцяй часткі студэнтак лічаць важнай для сябе і грамадскую дзейнасць. Студэнткі камерцыйнага ўніверсітэта часцей за іншых абіраюць для сябе мэтай зрабіць прафесійную кар'еру. Дзяўчаты, якія нарадзіліся ў сельскай мясцовасці, часцей за

гарадскіх лічаць важнымі для сябе ўсе ролі: як сямейныя, так і пазасямейныя.

БУКЕТ НАСІЛЛЯ

Студэнткі адчуваюць у адносінах да сябе ўсе віды насілля. Самым распаўсюджаным з'яўляецца псіхалагічнае насіллле. Чвэрць дзяўчат назвалі частым умяшальніцтва ў іх асабістае жыццё з боку маці, сябровак, бацькі. 23% апытаных адзначылі, што часта перажываюць рэзнасць з боку каханага хлопца ці сяброўкі. 21,7% удзельніц апытання адзначылі, што іх часта папракаюць маці, бацька, сябры. Знявагі і лаянку ў адносінах да сябе дзяўчаты часцей чуюць ад людзей выпадковых, чым ад знаёмых. Прыніжэнне годнасці дзяўчаты адчувалі часцей за ўсё ад настаўнікаў і выкладчыкаў ВНУ. Але ўсе гэтыя формы псіхалагічнай агрэсіі ў адносінах да іх дзяўчаты не ўспрымаюць як насіллле. Такім яны лічаць толькі прымяненне фізічнай сілы. Дарэчы, такой від насілля (а таксама цялеснае пакаранне) адчула на сябе больш за трэць дзяўчат. А галоўнымі фізічнымі насільнікамі выступаюць бацькі. Маці і бацька аднолькава небяспечныя ў гэтым плане для дзяўчынак. На другім месцы па ступені небяспекі знаходзяцца браты і сёстры, на трэцім — выпадковыя людзі. Амаль пятая частка ўсіх

СТАТЫСТЫКА

Згодна з вынікам сацыялагічнага даследавання, якое праводзілася сацыялагічнай службай “Грамадская думка” ў 1996 годзе ў Беларусі:

68% мужчын і 55% жанчын у дзяцінстве выходзіліся пры дапамозе рознага роду пакаранняў;

25% жанчын хоць раз у жыцці наносіліся пабоі;

кожнасць сям'яў, дзе муж жорстка абыходзіцца з жонкай, у 3,5 разы больш, чым сям'яў, дзе жонка жорстка абыходзіцца з мужам;

2% жанчын і 0,5% мужчын з'яўляюцца ахвярамі пастаяннага фізічнага насілля.

пацярпелых ад фізічнага насілля зазнала яго ад трох і больш асоб. Гэта прымусіла задумацца над тым, што нават сярод гэтых, адносна шчаслівых дзяўчат, ёсць група, члены якой выступаюць у якасці частых ахвяр.

Сексуальнае насілле таксама ўсведамляецца апытанымі як форма насілля. Чацвёртая частка студэнтак перажыла сітуацыі, калі насуперак свай волі яны ўступілі ў палавую сувязь. Пры гэтым адна траціна перажывала яго ў найбольш небяспечным у сацыяльна-псіхалагічных адносінах старэйшым школьным узросце — ад 14 да 17 гадоў. Большасць жа была згвалтаваная пасля заканчэння школы. 15 дзяўчат перажылі згвалтаванне ва ўзросце да 10 гадоў і каля 30 — ва ўзросце 10-13 гадоў.

Розныя формы эканамічнага насілля даўляюцца на ўспрымальнасць дзяўчат як насілле. Самыя распазнавальныя з іх — адбіранне грошай у жанчыны без яе згоды і забарона на працу. Трэцяя частка дзяўчат адзначыла наступныя віды эканамічнага насілля: бацькі не давалі грошай на кішэнныя выдаткі (верагодна, зусім не таму, што спраба-

валі прынізіць дачку: проста не мелі фінансавай магчымасці), блізкія патрабавалі справяздачы, куды дзяўчына выдаткоўвае ўласныя грошы. 15,7% студэнтак адзначылі, што бацькі не дазвалялі ім падпрацоўваць, а 11,2% дзяўчат не дазвалялі падпрацоўваць іх хлопцы.

Больш за чвэрць дзяўчат ад ліку тых, хто ўладкоўваўся на працу ці працуе, указалі, што ў іх узніклі праблемы пры працаўладкаванні. Не таму, што яны маглі быць кепскімі работнікамі, а таму, што яны маладыя дзяўчаты. Па меркаванню 15% гэтых дзяўчат, іх праца аплочваецца ніжэй, чым праца калегі-мужчыны, які выконвае тыя ж абавязкі. Столькі ж дзяўчат перажылі сексуальны дамаганні з боку свайго начальніка.

МОЙ ДОМ — НЕ КРЭПАСЦЬ

Для 35% студэнтак дом не з'яўляецца прытулкам, а хутчэй наадварот — месцам пастаяннага прыніжэння. Парушэнне правоў дзяцей у сям'і, звязанае са знявагай іх асобы, набывае масавы характар. Як правіла, большасць пакаранняў прыпадае на долю падлеткаў — кожная пятая студэнтка перажыла

пагрозы і запалохванні ад бацькі альбо маці менавіта ў гэтым узросце.

АЗЛОБЛЕНАСЦЬ — НЕ ВІНА

Звычайны эмацыйны стан дзяўчат у цэлым адпавядае іх юнаму ўзросту. Каля трэцяй часткі характарызуюць яго як радасны, прыўзняты. 45,9% заўжды спакойныя і ўраўнаважаныя. Аднак кожная дзясятая заўсёды адчувае неспакой і няўпэўненасць, а ў 7,2% бываюць частыя перапады ў настроі — ад "жудаснай вяселасці" да глыбокай дэпрэсіі. Апрача таго, ёсць дзяўчаты, якія адчуваюць пастаянную азлобленасць ці не выходзяць са стану апатыі. Такім чынам, кожная пятая студэнтка звычайна знаходзіцца ў негатывным эмацыйным стане.

ЧАГО БАЯЦА СТУДЭНТКІ?

Большасць дзяўчат уласціва пачуццё страху. Толькі каля чвэрці студэнтак не перажывае гэтага пачуцця. Перш за ўсё гэта боязь страціць родных і блізкіх, боязь таго, што з імі можа што-небудзь здарыцца. Потым ідзе страх адзіноцтва, боязь застацца адной, у тым ліку і ў старасці. На трэцім месцы — боязь уласнай смерці, цяжкай хваробы, інваліднасці, няшчаснага выпадку. Апошнія месцы займаюць страхі, звязаныя з маральным і сексуальным насіллем.

АХВЯРЫ, АГРЭСАРЫ, АДВАКАТЫ...

Паводле самаацэнкі студэнтак была прынята іх тыпалагізацыя на аснове інтэнсіўнасці выяўлення і якасцей "ахвяр" (дзяўчына з'яўляецца чалавекам, на якім адыгрываюцца людзі, што ўзаемадзейнічаюць з ёй), "агрэсара" (дзяўчына выступае ў якасці нападчыцы на іншых), "адваката" (роля абаронцы пакрыўджаных) і "няўгледкі" (імкненне быць у "цёню", на перыферыі падзей).

Найбольш інтэнсіўна ў большасці дзяўчат выяўляюцца якасці "адваката". Другім па распаўсюджанасці тыпам паводзін аказалася "няўгледка". Далей ідзе "агрэсар", і толькі потым "ахвяра". Так што ў большасці студэнтак адсутнічае комплекс "віктымнасці". Наадварот, якасці агрэсара выяўляюцца ў іх больш відавочна.

Самымі характэрнымі тыпамі паводзін у канфліктных сітуацыях з'яўляюцца кампраміс і прыстасавальнасць.

ПРАЧЫТАЙ І ПЕРАДАЙ ДРУГОМУ

ШТО ТАКОЕ НАСІЛЛЕ Ў АДНОСІНАХ ДА ЖАНЧЫН

Згодна з Дэкларацыяй ААН "Аб выкараненні насілля ў адносінах да жанчын", насілле ў адносінах да жанчын — любы акт насілля, які здзейснены на падставе палавой прыкметы, які наносіць альбо можа нанесці фізічны, палавы ці псіхалагічны ўрон ці пакуты жанчынам, а таксама пагрозы здзяйснення такіх актаў, прымус ці адвольнае пазбаўленне свабоды ў грамадскім ці асабістым жыцці. Формы яго разнастайныя, і нярэдка ў побытавай сферы ўспрымальна як норма жыцця. Гэтая памятка — для тых, хто хацеў бы дакладна ведаць, што канкрэтна маецца на ўвазе, калі гавораць аб насілі, наступствы якога згубныя як для кожнай канкрэтнай асо-

бы, так і для пабудовы прававой дзяржавы і грамадзянскай супольнасці.

Эмацыянальнае насілле: зняважлівыя адносіны, якія вядуць да страты самапавагі, шляхам запалохвання, пагроз, знявагі, папрокаў, неапраўданай рэзонацыі, умяшальнасці ў асабістае жыццё дзяцей.

Фізічнае насілле: забарона чаго-небудзь членам сям'і ў стане алкагольнага ап'янення ці ў цяжарным стане, поўхі, укусы, цяганне за валасы.

Эканамічнае насілле: забарона на працу па-за межамі дома, адмова ў грошах ці прадастаўленне недастатковай для жыцця колькасці грошай, адбіранне грошай, выкарыстан-

не сямейнага бюджэту выключна ў асабістых мэтах, скрыванне даходаў.

Сексуальнае насілле: прымус да сексуальных адносін супраць жадання жанчыны, згвалтаванне, адмова ад выкарыстання супрацьзачатковых сродкаў, сексуальнае зняслаўленне, сексуальны шантаж.

Вербальнае (моўнае) насілле: лаянка, у тым ліку і нецэнзурная, крыкі, грубасць.

Лінгвістычны сексізм: дыскрымінацыя па полу ў мове — выкарыстанне ўстойлівых словазлучэнняў кшталту "мужчынскі розум" і "жаночая логіка" для ацэнкі палавых асаблівасцей.

Выкарыстанне дзяцей супраць маці: запалохванне тым, што яна ніколі не ўбачыць сваіх дзяцей, што будзе адчуваць сябе вінаватай у адносінах да "кінутых" дзяцей, выкарыстанне дзяцей для перадачы пагрозлівых пасланняў.

Абмежаванне свабоды паводзін: ізаляцыя ад навакольнага асяроддзя, запіранне дома, перашкоды ў зносінах са сваякамі і сябрамі.

СВЯТЫ

Міс Вясна

Перад жаночым святам, у пятніцу 5 сакавіка ў студэнцкім гарадку прайшоў конкурс прыгажосці "Міс Вясна-99". Калі, як не вясной, звяртаць увагу на абаяльнасць нашых дзяўчат? Калі, як не перад святам, падкрэсліваць, што не застаецца яна незаўважанай?

Гэты конкурс праходзіць ужо другі год запар. У ім прымаюць удзел прыгажуні, якія жывуць ва ўніверсітэцкіх інтэрнатах. У кожным з інтэрнатаў БДУ праходзілі папярэднія адборачныя туры, дзе вызначаліся сем самых прыгожых дзяўчат, якія і спрачаліся паміж сабой за права называцца "Міс Вясна".

Заснавальнікамі свята выступілі рэктарат БДУ, у асобе прарэктара па навукальнай і выхаваўчай рабоце і сацыяльных пытаннях У.Б. Аджаява, а таксама студэнцкі гарадок БДУ ў асобе дырэктара, намесніка прарэктара па навукальнай і выхаваўчай рабоце і сацыяльных пытаннях І.Р. Вярэнчыкава. Знайшліся і спонсары: аляксандраўскі савет БДУ, прафком студэнтаў, упраўленне па рабоце з моладдзю, турыстычная фірма "Тусон-важ", ТАА "Рынтас" рэстаран "Вярба", салон-цырульня "Валянціна", касметычны салон "Маленькая хата", стаматалагічная фірма "Джонатан".

Спонсары паклапаціліся, каб нашы прыгажуні сталі яшчэ больш прыгожымі. Спецыялісты салона-цырульні зрабілі проста ўнікальныя прычоскі, супрацоўнікі "Маленькай хаткі" — цудоўныя макіяж, стаматалагі з "Джонатана" ўзялі на сабе адказнасць за прыгажосць іх усмешак.

Конкурсы чаргаваліся з дыскатакі, каб дзяўчаты мелі час падрыхтавацца да наступных іспытаў, а гледачы — крышачку адпачыць і танцаваць. Кожная канкурсантка на пачатку выступлення стварыла сабе вобраз, якога прытрымлівалася на працягу ўсяго вечара. Яны чыталі вершы, пелі песні, танцавалі. І журы ў складзе У.Б. Аджаява, І.Р. Вярэнчыкава, Н.М. Радзевіч (старшыня прафкома студэнтаў БДУ), А.В. Маліноўскага (намеснік дырэктара студэнцкага гарадка), У.М. Макаравіча (старшыня дырэкцыі па справах культуры БДУ) было вельмі складана выбраць найпрыгажэйшую з прыгажэйшых. Але журы вырашыла, што звання "Міс Вясна-99" варта Алена Яўгенава з філфака. Астатнія канкурсанткі таксама не засталіся па-за ўвагай журы. "Міс Чароўнасць" стала Вольга Качмітовіч, прадстаўніца педагогічнага каледжа. "Міс Усмешка" — Юлія Ясманская (факультэт міжнародных адносін), якая ўжо мае тытул "Міс Бабруйск". "Міс Шарм" — Марына Балбуцкая (ФЭФ). "Міс Прывабнасць" — Аляся Крывіцкая (журфак). "Міс Элегантнасць" — Святлана Фунтава (біяфак). І "Міс Грацыя" — Наталля Кабяк (філфак).

Вольга КАЗДЗЕРКА

СПОРТПЛЯЦОУКА

Чэмпіянат па паўэрліфтынг

У мінулую пятніцу ў зале штангі спорткомплекса БДУ выступленнямі атлетаў цяжэйшых вагавых катэгорый скончыўся чэмпіянат універсітэта па паўэрліфтынг. У спаборніцтвах упершыню ўзяў удзел 121 чалавек з трынаццаці факультэтаў.

Юрысты каторы год запар не пакінулі ніякіх шанцаў іншым факультэтам у камандным першынстве. Набраўшы ў першы дзень 200 ачкоў, а ў астатнія два яшчэ 127, яны абыйшлі бліжэйшы ФПМ больш як на сотню. На трэцім месцы — факультэт радыёфізікі.

Нечаканасцю чэмпіяната былі другое месца ў вазе 82,5 кг Кастусь Данімецкага і трэцяе месца ў вазе 60 кг Юрыя Хрыпава — прадстаўнікоў філалагічнага факультэта. Раней філалагі ніколі не былі на п'едэстале гонару.

У вагавай катэгорыі 52 кг толькі 25 кілаграмаў раздзялілі першае і трэцяе месцы. Прычым і "залаты" Яўген Шаўцоў, і "срэбраны" Антось Кельмуц, і "бронзавы" Раман Вярэнчич вучацца на юрыдычным факультэце.

Такая ж напружаная барацьба была і ў яшчэ дзвюх катэгорыях — 56 і 60 кг, дзе перамаглі Вячаслаў Уласенка і Аляксандр Біндзіч — студэнты ФПМ.

У вазе 75 кг Дзмітрый Кутны з факультэта радыёфізікі і электронікі змог перамагчы самага Дзяніса Семяніду з ФПМ, мінулага года чэмпіёна.

А ў вазе 110 кг радыёфізіку Сяргею Астапчуку прайграў юрыст Сяргей Ліштван, чэмпіён Еўропы па грэка-рымскай барацьбе.

У іншых вагавых катэгорыях чэмпіёнамі сталі: 67,5 кг — Мікола Тарановіч (ФРФІЭ),

82,5 кг — Дзмітрый Казлоў (ММФ), 90 кг — Андрэй Журо (геафак), 100 кг — Аляся Жагайла (гістфак), да 125 кг — Аляксей Філістовіч (юрфак), звыш 125 кг — Дзмітрый Федаровіч (фізфак).

Першыя ў горадзе

Чэмпіянат горада па гіравому спорту па доўгаму цыкле адбыўся 7 сакавіка ў зале штангі спорткомплекса БДУ. Нашы гіравікі, як заўсёды, выступілі на "выдатна" і занялі пад кіраўніцтвам галоўнага трэнера Уладзіміра Фралова першае агульнакаманднае месца.

Нашым чэмпіёнам-студэнтам фізфака мс Дзмітрыю Баркану (70 кг), юрфака мс Алясю Ваўку (75 кг), факультэта міжнародных адносін мс Андрэю Атрашкевічу (звыш 100 кг) у горадзе няма роўных. Аляся Воўк і Дзмітрый Баркан занялі яшчэ і другое, і трэцяе месцы ў абсалютнай вагавай катэгорыі.

У вагавай катэгорыі 65 кг у нас з'явіўся цікавы першакурснік з ФПМ кмс Сяргей Сізон. Але спрацаваў з неаднаразовым чэмпіёнам Рэспублікі Беларусь Аляксандра Рымашэўскім з АФВІС, які, дарэчы, стаў і абсалютным чэмпіёнам, яшчэ цяжкавата.

Другія месцы занялі: 60 кг — кмс Андрэй Стальмашонак (фізфак), звыш 100 кг — кмс Дзмітрый Запleshнікаў (юрфак).

Трэція месцы занялі: 70 кг — кмс Яўген Сясіцкі (юрфак), 75 кг — кмс Сяргей Гаркуша (фізфак), 80 кг — мс Алег Шчур (фізфак), да 100 кг — Андрэй Ніканчык (юрфак).

Вольга КАЗДЗЕРКА

ГЭТА ЯШЧЭ ТРЭБА ЗРАЗУМЕЦЬ

Студэнты жартуюць

Мы прапануем вам сёння пазнаёміцца з забавнымі выпадкамі з жыцця амерыканскіх студэнтаў.

За некалькі тыдняў да цырымоніі надання дыпламаў у Каліфарнійскім універсітэце я выпадкова пачула, як студэнты абмяркоўвалі будучую падзею.

— Я заканчваю з адзнакай, — пахваліўся адзін.

— А я — з найвышэйшай ступенню адзнакі, — пастараўся перасягнуць яго другі.

— А я — з Божай дапамогай, — пасміхнуўшыся, сказаў трэці.

Затэлефанаваўшы свайму сябру ў інтэрнат, я была здзіўлена тэкстам, які выдаў яго аўтаадказчык: "Прывітанне, гэта Дэйв! — раздалася ў слухаўцы. — Калі вы з тэлефоннай кампаніі, то я ўжо выслаў грошы. Калі гэта мая мама ці тата, то, калі ласка, дашліце грошай. Калі сябар, то памятай, што ты мне яшчэ вінін. Калі з касы ўзаемадапамогі, то вы мне

далі вельмі малую пазыку. Калі гэта дзяўчына, то кажы, што здарылася... і не турбуйся, грошай у мяне хапае!"

Спрабуючы схваць ад мітусні, якая гчынаецца перад кніжэткамі, я прыладкаваўся на траўцы за інтэрнатам, каб на цёплым сонейку правярыць студэнцкія сачыненні. Нечакана з акна інтэрната паляцелі на траўнік пустыя бляшанкі з-пад піва і часопісы для мужчын. Відаць, студэнты рыхтаваліся да прыезду бацькоў. Вырашыўшы, што гэта неблагая нагода для павучання аб карысці праведнага жыцця, я падабраў пару ўлік і накіраваўся да ўваходу ў інтэрнат. Павярнуўшы за рог, я апынуўся вочы ў вочы з адным з маіх студэнтаў і яго бацькамі.

Ад нечаканасці я так і застыў на месцы з піўной бляшанкай у адной руцэ і часопісам з аголенымі дзяўчатамі — у другой. У гэты час студэнт казаў бацькам: "Мама, тата, дазвольце вам прадставіць айца Біла, нашага прапаведніка".

БЕЛАРУСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Заснавальнік газеты —
БЕЛАРУСКИ
ДЗЯРЖАУНЫ
УНИВЕРСИТЕТ

Газета зарэгістравана Дзяржаўным камітэтам Рэспублікі Беларусь па друку.
Рэгістрацыйнае пасведчанне №149 ад 28 чэрвеня 1996 года.

Газета надрукавана ў Выдавецкім
цэнтры Белдзяржуніверсітэта
220030, г. Мінск,
вул. Чырвонаармейская, 6
Ум. друку. арк. 1
Падпісана ў друку ў 12.00

11 САКАВІКА
Зак. 118-у
Т. 1000 экз.

Адрас рэдакцыі:
220080, Мінск-80,
Універсітэцкі гарадок,
вул. Бабруйская, 7,
паверт 4, пакой 411,
тэлефон 2206827.

Рэдактар
М. Г. ЗАГОРСКАЯ

Газета ўзнагароджана
Ганаровай граматай
Вярхоўнага Савета БССР

Камп'ютэрная верстка
А. Крывадубскай